

18

Κείμενα
Γνώμης

Μάρτιος 2023

Έτος Ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

Σχέδιο ΚΥΑ του
Υπουργείου
Τουρισμού

«Προγράμματα
Κατάρτισης στον
τομέα του Τουρισμού»

Σχόλια και επισημάνσεις

imegsevee.gr

**Σχέδιο ΚΥΑ του Υπουργείου
Τουρισμού «Προγράμματα
Κατάρτισης στον τομέα του
Τουρισμού»**

Σχόλια και επισημάνσεις

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων

Γενικής Συνομοσπονδίας Επαγγελματιών Βιοτεχνών Εμπόρων Ελλάδας

Αριστοτέλους 46, 104 33 Αθήνα

Τηλ: 210 8846852, Φαξ: 210 884653

Email: info@imegsevee.gr

www.imegsevee.gr

Τίτλος: «Σχέδιο ΚΥΑ του Υπουργείου Τουρισμού «Προγράμματα Κατάρτισης στον τομέα του Τουρισμού»

Σχόλια και επιστημονικές

Τύπος δημοσίευσης: Κείμενα Γνώμης ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Χρονολογία δημοσίευσης: Μάρτιος 2023 Νο: 18/ 2023

Συγγραφέας: Μανώλης Φραγκιαδουλάκης

Σχεδιασμός εξωφύλλου: The Birthdays Design

Σελιδοποίηση: Ιωάννα Καλουμένου

Βιβλιογραφική αναφορά:

Φραγκιαδουλάκης Μ. (2023), Σχόλια και επιστημονικές για το σχέδιο ΚΥΑ του Υπουργείου Τουρισμού με τίτλο «Προγράμματα Κατάρτισης στον τομέα του Τουρισμού». Κείμενα Γνώμης ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ 18/2023, Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, σσ. 20.

Το παρόν Κείμενο Γνώμης εκπονήθηκε στο πλαίσιο έργου «Θεσμική, ερευνητική και επιχειρησιακή ενδυνάμωση της ΓΣΕΒΕΕ» με κωδικό ΟΠΣ 5001290. Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014–2020»

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πράξη: «Θεσμική, ερευνητική και επιχειρησιακή ενδυνάμωση της ΓΣΕΒΕΕ, ΟΠΣ 5001290»

Σχέδιο ΚΥΑ του Υπουργείου Τουρισμού «Προγράμματα Κατάρτισης στον τομέα του Τουρισμού»

Σχόλια και επισημάνσεις

Εισαγωγή

Το μεγαλύτερο μέρος των μελετών που έχουν γίνει για τον τουρισμό, πιστοποίησαν ότι ο τουρισμός είναι ένα σύνθετο φαινόμενο το οποίο συναρθρώνεται με πολλές σφαίρες της κοινωνικής ζωής (Smith, 1989). Η συνθετότητά του αντανακλάται αφενός στους ποικίλους τρόπους με τους οποίους έχει επιχειρηθεί η προσέγγισή του και αφετέρου στους διαφορετικούς ορισμούς του οι οποίοι καταδεικνύουν και την ταυτόχρονη ενασχόληση με τον τουρισμό επιστημόνων απ' όλο το φάσμα των κοινωνικών επιστημών (Φραγκιαδουλάκης, 2019: 10). Για τις ανάγκες του παρόντος κειμένου το πλαίσιο προσέγγισης εντοπίζεται στη χρήση εννοιολογικών εργαλείων από το επιστημονικό πεδίο της ανθρωπολογίας του τουρισμού, των κριτικών τουριστικών σπουδών καθώς επίσης και από θεωρήσεις που προέρχονται από τις σπουδές του marketing και του τουριστικού management.

Πρώτιστα όμως θα επιχειρηθεί να απαντηθεί το ερώτημα: γιατί τόση περαιτέρω εξειδίκευση του ανθρώπινου δυναμικού των τουριστικών επιχειρήσεων; Και ένα δεύτερο: οδηγεί αυτή η εξειδίκευση στη διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος ή απλά (όχι αμελητέο) εφοδιάζει με πρόσθετες επαγγελματικές δεξιότητες τους εργαζόμενους στις τουριστικές επιχειρήσεις για την εξυπηρέτηση ή την επίτευξη ποιου στόχου;

Αναμφισβήτητα η συμβολή του τουρισμού στην ελληνική οικονομία είναι ιδιαίτερα σημαντική. Ο τουρισμός, ως οικονομική δραστηριότητα, επιδρά σε πολλούς κλάδους της οικονομίας (μεταφορές, διαμονή, εστίαση, αναψυχή, διασκέδαση). Επιπρόσθετα, ως «βιομηχανία» έντασης εργασίας, είναι σημαντικό ο τουρισμός να προσελκύει εργαζόμενους υψηλής εξειδίκευσης με κατάλληλες γνώσεις και δεξιότητες που είναι αναγκαίες για την κάλυψη των απαιτήσεων εργοδοτών και πελατών (Μοίρα & Μυλωνόπουλος, 2021: 10).

Σε αυτό το πλαίσιο η εκπαίδευση και η επαγγελματική κατάρτιση του ανθρώπινου δυναμικού – αναγκαία συνθήκη στην ανεπτυγμένη ή αναπτυσσόμενη τουριστική «βιομηχανία» προϋποθέτει την ύπαρξη ενός προσεκτικά σχεδιασμένου (και όχι αποσπασματικού, με πλήθος δημόσιων και ιδιωτικών φορέων και αντίστοιχα πλήθος θεματικών αντικειμένων – πολύ συχνά επικαλυπτόμενων μεταξύ τους· ίσως και υποβαθμισμένο σε σχέση με τη σημασία του τουρισμού στην ελληνική οικονομία) συστήματος τουριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Σύμφωνα με τις ανακοινώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής η απόκτηση νέων γνώσεων και η ανάπτυξη δεξιοτήτων είναι ζωτικής σημασίας και στην τουριστική «βιομηχανία»

τόσο για τη διατήρηση ή και βελτίωση της υφιστάμενης θέσης εργασίας όσο και για την επίτευξη της βιωσιμότητας και, σ' ένα δεύτερο επίπεδο, της ανάπτυξης των τουριστικών επιχειρήσεων (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016 [COM (2016) 381 final] & Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2020 [COM (2016) 274 final]). Επιπλέον στην ευρωπαϊκή ατζέντα για τις δεξιότητες, την αειφόρο ή βιώσιμη ανταγωνιστικότητα (sustainable competitiveness), την κοινωνική δικαιοσύνη και την προσαρμοστικότητα, τονίζεται η ανάγκη για εργαζόμενους με δεξιότητες στη διαδικτυακή εμπορική προώθηση (online marketing), στην ανακύκλωση και στη διαχείριση των αποβλήτων, των υδάτινων και ενεργειακών πόρων με σκοπό τη μετάβαση σε έναν περισσότερο βιώσιμο τουρισμό αλλά και ικανούς στην επικοινωνία και ευαισθητοποιημένους στη διαπολιτισμική επικοινωνία (European Committee, 2020: 7).

Επισημάνσεις στο Σχέδιο ΚΥΑ

Σε σχέση με το υποβληθέν Σχέδιο ΚΥΑ του Υπουργείου Τουρισμού με θέμα «Προγράμματα κατάρτισης στον τομέα του τουρισμού στο πλαίσιο της Δράσης 16921, τα οποία σχεδιάζονται από το Υπουργείο Τουρισμού σε συνεργασία με Υπουργείο Ανάπτυξης και Επενδύσεων, το Υπουργείο Παιδείας και Θρησκευμάτων και το Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικών Υποθέσεων» ορισμένες γενικές επισημάνσεις είναι:

1. Στις ομάδες στόχου που αναφέρονται στο σχέδιο της ΚΥΑ (άρθρο 1§2), δεν συμπεριλαμβάνονται οι επιχειρηματίες (πολύ μικρών, μικρών και μεσαίων τουριστικών επιχειρήσεων) και οι αυτοαπασχολούμενοι που διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στο τουριστικό σύστημα – εκτός και αν για τις τελευταίες ομάδες – στόχου σχεδιάζονται σεμινάρια στο πλαίσιο άλλης Δράσης.

Η ανάγκη σχεδιασμού και υλοποίησης καινοτόμων εκπαιδευτικών προγραμμάτων που θα οδηγήσουν στην απόκτηση νέων γνώσεων και δεξιοτήτων και θα συμβάλουν «στη δημιουργία καινοτόμων και πρωτοπόρων επιχειρήσεων σε κάθε τομέα της τουριστικής οικονομίας», αναδεικνύεται από τους ίδιους τους επιχειρηματίες - ιδιαίτερα τους (μικρο)επιχειρηματίες και τους αυτοαπασχολούμενους, όπως συμπεραίνεται σε μια σειρά μελετών (Νάζου, 2022: 42-43).

2. Δεν συμπεριλαμβάνονται επίσης στο σχέδιο της ΚΥΑ (άρθρο 1§2) άτομα ευπαθών κοινωνικών ομάδων τα οποία θα μπορούσαν να στελεχώσουν τμήματα ξενοδοχειακών μονάδων (λογιστήριο, back office, κ.λπ.), τουριστικά γραφεία και άλλα διοικητικά τμήματα τουριστικών επιχειρήσεων.

3. Η θεματολογία των προγραμμάτων κατάρτισης που προτείνεται δεν οδηγεί στην ανταγωνιστικότητα και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος. Αν και έχει επισημανθεί ήδη από την πρώτη δεκαετία του 21ου αιώνα ότι η Ελλάδα δεν μπορεί να διαφοροποιηθεί από τις ανταγωνίστριες χώρες σε επίπεδο κόστους αλλά στο επίπεδο επαναπροσδιορισμού και προσφοράς εμπλουτισμένων τουριστικών εμπειριών με αιχμή την ύπαρξη ενός καλά εκπαιδευμένου ανθρώπινου δυναμικού (Μοίρα & Μυλωνόπουλος, 2021: 2), με το υπό συζήτηση σχέδιο ΚΥΑ ο στόχος αυτός δεν φαίνεται να υπηρετείται – πόσο δεν μάλλον να επιτυγχάνεται. Η ανταγωνιστικότητα και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος μέσω της επαγγελματικής κατάρτισης δεν επιτυγχάνεται μόνο με την απόκτηση ολοένα και περισσότερο εξειδικευμένων γνώσεων αλλά, πρώτιστα, στο συνδυασμό της γενικής – ευρείας γνώσης με την εξειδίκευση. Το σημείο αυτό επισημαίνεται και στην ιστοσελίδα του Υπουργείου Τουρισμού όπου αναφέρεται ότι «η αναβάθμιση της ποιότητας του τουριστικού προϊόντος αποτελεί βασική προτεραιότητα του Υπουργείου Τουρισμού. Επιπλέον στη σύγχρονη οικονομική συγκυρία έχει ιδιαίτερη σημασία η διεύρυνση των δυνατοτήτων εκπαίδευσης / κατάρτισης με εμπλουτισμό και διεύρυνση των γνώσεων, δεξιοτήτων και προσόντων, ενίσχυση των ευκαιριών απασχόλησης για τους εργαζόμενους στον τουρισμό και ιδιαίτερα για τους νέους»¹.
4. Ο συνδυασμός που αναφέρεται στο προηγούμενο σημείο μπορεί να επιτευχθεί με την εισαγωγή εννοιών σε κάθε θεματικό αντικείμενο κατάρτισης που θα αφορά σε έννοιες όπως: τουρισμός, τουρίστας, τουριστικός προορισμός καταναλωτικά πρότυπα και γενικότερα την καταναλωτική συμπεριφορά του τουρίστα (ή των τύπων τουριστών), κ.ά.
5. Αν και σε όλο το σχέδιο ΚΥΑ γίνεται αναφορά στην έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης και των εναλλακτικών μορφών τουρισμού, εντούτοις σε κανένα από τα θεματικά αντικείμενα δεν δίνεται ιδιαίτερη έμφαση. Η ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού (τουρισμός ευεξίας, τουρισμός υγείας, αγροτουρισμός, τουρισμός εμπειρίας (live like a local), τουρισμός τρίτης ηλικίας και ατόμων με αναπηρία, πολιτιστικός τουρισμός, τουρισμός πόλεων, κ.ά.), συνεπάγεται την υιοθέτηση ενός νέου διαφοροποιημένου μοντέλου όπου η τουριστική προσφορά έχει νέα χαρακτηριστικά που απορρέουν από τις ίδιες τις αναζητήσεις του τουρίστα και αφορούν:

1. <http://www.mintour.edu.gr/index.php/2018-08-29-11-20-47>.

- στο περιβάλλον και στην καθαρή φύση,
- στον πολιτισμό και στην ιστορία,
- στα μεγάλα γεγονότα (events and mega events, δηλαδή, παγκόσμια αθλητικά γεγονότα, φεστιβάλ και άλλα καλλιτεχνικά γεγονότα, κ.λπ.) και
- στη διασκέδαση και στην ψυχαγωγία.

Σε διαφορετική περίπτωση η ανάπτυξη του ελληνικού τουρισμού θα συνεχίσει να δομείται (σε αρκετά μεγάλη κλίμακα) στο μοντέλο του οργανωμένου μαζικού τουρισμού συνθέτοντας ένα τουριστικό προϊόν τυπικά «μεσογειακό», έντονα εποχικό, ελάχιστα διαφοροποιημένο (παρά τις κατά τόπους αποσπασματικές ακόμη προσπάθειες) και σημαντικά εξαρτημένο από τους tour operators.

6. Όλο το σχέδιο της ΚΥΑ είναι δομημένο στις συνθήκες περιορισμού και στην αξιοποίηση τεχνολογιών εξ αποστάσεως ασύγχρονης κατάρτισης (άρθρο 18§1). Η δια ζώσης επιλογή θα πρέπει επανεξεταστεί και να ενταχθεί στο υπό συζήτηση σχέδιο ΚΥΑ. Επιπρόσθετα η πρακτική άσκηση και η μαθητεία κρίνονται αναγκαίες κατά το σχεδιασμό και την υλοποίηση κάθε προγράμματος κατάρτισης επειδή η πρακτική άσκηση και η μαθητεία σε πραγματικά εργασιακά περιβάλλοντα συμβάλλουν στην εμπέδωση των θεωρητικών γνώσεων, στην ομαλή ένταξη στην οικεία επαγγελματική κοινότητα, συνεπώς και στην αύξηση της απασχολησιμότητας και την σταθερότητα της εργασιακής σχέσης (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2021: 5).
7. Προσθήκη νέων θεματικών αντικειμένων όπως: «Βασικές έννοιες και αρχές της επιχειρηματικότητας», «Ανθρωπολογία και Κοινωνιολογία του Τουρισμού», «Τουριστική Ψυχολογία», «Καινοτομία και επιχειρηματικότητα στον τουρισμό», «Εναλλακτικές μορφές τουρισμού», «Tourism management and marketing», «Social marketing για τουριστικές επιχειρήσεις», «Παράδοση, Γαστρονομία και Τουρισμός» – ιδιαίτερα ειδικότητες που σχετίζονται με τον επισιτισμό και «Εναλλακτικές Μορφές Τουρισμού» και να εξετασθεί η δυνατότητα να προσφέρονται εξειδικευμένα προγράμματα κατάρτισης για συγκεκριμένες «εναλλακτικές μορφές» κατά περίπτωση γεωγραφικής ενότητας, κ.λπ.
8. Δεν αναπτύσσεται το πρόγραμμα κατάρτισης με τίτλο «Επαγγελματίας Μαγειρικής Τέχνης» που αναφέρεται στο άρθρο 2.

9. Κρίνεται αναγκαία η επικαιροποίηση της ύλης της θεματικής ενότητας που αφορά στην «Τουριστική Νομοθεσία» ενώ για την θεματική ενότητα «Υγιεινής και Ασφάλειας» προτείνεται η υιοθέτηση της ύλης του που έχει εγκριθεί από το Υπουργείο Εργασίας².
10. Η διδαχθείσα ύλη καλύπτεται εάν ορισμένες από τις θεματικές ενότητες επανασχεδιαστούν (π.χ. οι ώρες της «Υγιεινής και Ασφάλειας» ή η ύλη της θεματικής ενότητας «Εργασιακές Σχέσεις»).
11. Στο πρόγραμμα κατάρτισης «Επαγγελματίας Τουριστικού Γραφείου» δεν υπάρχει η θεματική ενότητα «Υγιεινή και Ασφάλεια» και θα πρέπει να ενταχθεί. Η ίδια επισήμανση και για το πρόγραμμα «Επαγγελματίας παροχής υπηρεσιών Λουτροθεραπείας / Θαλασσοθεραπείας – SPA».
12. Προτείνεται ο σχεδιασμός προγραμμάτων:
 - «Εκπαίδευσης Εκπαιδευτών στον κλάδο του τουρισμού»,
 - «Στέλεχος Πολιτιστικού Τουρισμού και Ανάδειξης Κληρονομιάς»,
 - «Στέλεχος Συμβουλευτικής/coaching».

Σχεδιασμός Μελλοντικών Προγραμμάτων

Ο σχεδιασμός σύγχρονων εκπαιδευτικών προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης θα πρέπει:

1. να συμβάλλει στον εμπλουτισμό υφιστάμενων γνώσεων και δεξιοτήτων και στην απόκτηση νέων που θα οδηγήσουν:
 - στην ποιοτική αναβάθμιση της τουριστικής προσφοράς,
 - στην αποδοχή ενός «νέου» μοντέλου τουριστικής ανάπτυξης λιγότερο εξαρτημένο από το μονοθεματικό μοντέλο του μαζικού τουρισμού και περισσότερο προσανατολισμένο στις εναλλακτικές μορφές τουρισμού,

2. Όλα τα προγράμματα κατάρτισης και οι ειδικότητες που αναφέρονται στην ΚΥΑ ανήκουν στη Γ' Κατηγορία Επικινδυνότητας και με βάση τις σχετικές εγκυκλίους του Υπουργείου Εργασίας η διάρκεια της κατάρτισης για θέματα Υγιεινής και Ασφάλειας εργοδοτών και εργαζομένων έχει οριστεί στις 10 ώρες.

- στην αντιμετώπιση, από την πλευρά των εργαζομένων και των εργοδοτών, του έντονα ανταγωνιστικού και συνεχώς μεταβαλλόμενου οικονομικού περιβάλλοντος στο οποίο δραστηριοποιούνται και, τέλος,
 - στην εξασφάλιση της βιωσιμότητας των επιχειρήσεων με την συνακόλουθη διατήρηση ή και αύξηση των θέσεων εργασίας.
2. Θα έχουν σχεδιαστεί με βάση την έννοια της «αειφορίας» ή της «βιώσιμης ανάπτυξης»,
3. Θα συμπεριλάβουν στο σχεδιασμό και τις πολύ μικρές, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις αφού οι τελευταίες σε διεθνές και σε εγχώριο πλαίσιο έχουν προσελκύσει το ενδιαφέρον ερευνητών που εξετάζουν μια σειρά από παραμέτρους όπως η σχέση τους με τον τουρισμό, η συμβολή τους στην ανάπτυξη και στο μετασχηματισμό των τοπικών κοινωνιών, κ.λπ.

Επιπρόσθετα ο σχεδιασμός κάθε προγράμματος θα λαμβάνει υπόψη:

- α) τις νέες τάσεις που διαμορφώνονται στην τουριστική αγορά,
- β) τις καταναλωτικές προτιμήσεις των τουριστών,
- γ) τα νέα τουριστικά «προϊόντα» και, τέλος,
- δ) τις ανάγκες της εκάστοτε τοπικής κοινωνίας που στηρίζει την αναπτυξιακή της πορεία στον τουρισμό. Αυτό σημαίνει ότι κατά το σχεδιασμό του κάθε προγράμματος θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι τοπικές ιδιαιτερότητες.

Αναφορικά με τις **ειδικότητες**, μελέτες δείχνουν ότι:

- το σύστημα του τουρισμού αδυνατεί, σε σημαντικό βαθμό, να προετοιμάζει τις νέες γενιές των στελεχών και εργαζόμενων στους διάφορους τομείς του ευρύτερου κλάδου,
- τα κυριότερα κενά εντοπίζονται στις λεγόμενες «βασικές ειδικότητες» (κυρίως σερβιτόροι, ρεσεψιονίστ, καμαριέρες, μάγειροι κ.ά.) και παρατηρούνται ομοίως σε διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές και σε διαφορετικούς τύπους τουριστικών επιχειρήσεων (ξενοδοχεία, ενοικιαζόμενα δωμάτια, ταξιδιωτικά πρακτορεία, επιχειρήσεις ενοικίασης οχημάτων, κ.ά.),
- οι βασικές ελλείψεις συνοψίζονται σε τρεις (3) άξονες: α) στην επαγγελματική εμπειρία, β) στην έλλειψη τουριστικών σπουδών (κυρίως σε θεωρητικές /

ακαδημαϊκές γνώσεις) και γ) σε βασικές επαγγελματικές δεξιότητες σε γενικές (εγκάρσιες, ήπιες, κοινωνικές) επαγγελματικές δεξιότητες³.

Τέλος, ο σχεδιασμός του κάθε εκπαιδευτικού προγράμματος θα πρέπει να στοχεύει στην εύρυθμη και αποτελεσματική λειτουργία της αλυσίδας αξίας έτσι ώστε και ο τουριστικός κλάδος να διαφοροποιηθεί ως προς το παρεχόμενο προϊόν αποκτώντας ανταγωνιστικό πλεονέκτημα με βάση τις παρακάτω προτεραιότητες:

- i. Ανασυγκρότηση του αγροδιατροφικού συμπλέγματος με προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, ανάδειξη της αξίας της εκάστοτε τοπικής κουζίνας και ενδυνάμωση των εξαγωγικών κλάδων,*
- i. Ανάδειξη του πολιτιστικού – τουριστικού συμπλέγματος ως μοχλό ανάπτυξης σε τοπική κλίμακα, με αιχμή την ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουριστικών δραστηριοτήτων (θρησκευτικός, φυσιολατρικός, κ.λπ., τουρισμός).*
- ii. Ανάπτυξη νέων δραστηριοτήτων του μέλλοντος στο εκπαιδευτικό – ερευνητικό σύμπλεγμα (με υπηρεσίες που θα απευθύνονται και στις τοπικές επιχειρήσεις, καινοτόμες εκπαιδευτικές υπηρεσίες, ανάδειξη νέων επενδυτικών δυνατοτήτων) και στο περιβαλλοντικό σύμπλεγμα (εξοικονόμηση ενέργειας, έξυπνη διαχείριση υδάτων, κ.λπ.).*
- i. Ενίσχυση τεχνολογικών δραστηριοτήτων και εφαρμογών σε επιχειρήσεις.*
- i. Σύνδεση της επαγγελματικής κατάρτισης με την αγορά εργασίας και πιο συγκεκριμένα:*
 - στις άμεσες και βραχυπρόθεσμες ανάγκες των τουριστικών επιχειρήσεων σε εξειδικευμένες γνώσεις, δεξιότητες και ικανότητες, καθώς και σε οριζόντιες δεξιότητες/ικανότητες που απαιτούνται στο σύνολο σχεδόν των επαγγελματιών του τομέα,
 - στη δημιουργία κοινών δικτύων κατάρτισης για μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις για την κάλυψη των εξειδικευμένων αναγκών τους σε κλαδικό, ή/και τοπικό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, σημαντικός είναι ο ρόλος της πολιτείας και των κλαδικών / συλλογικών ενώσεων, δεδομένου ότι οι μικρές επιχειρήσεις δεν έχουν

3. WORKING PAPER (Παραδοτέο D6 – REFORM/SC2021/001 – Reforming Tourism Education in Greece – Ares (2021)5004319 – Deliverable 6 – Report on the set-up and functioning of the Academy).

-
- τη δυνατότητα να αναλάβουν από μόνες τους τέτοιου είδους πρωτοβουλίες,
- στην προώθηση της αξιοποίησης των δυνατοτήτων των ΤΠΕ για την προσφορά ευέλικτων και σύγχρονων προγραμμάτων κατάρτισης στον κλάδο,
 - στην ανάπτυξη εταιρικών σχέσεων μεταξύ τουριστικής αγοράς και φορέων εκπαίδευσης - κατάρτισης,
 - στην ανάπτυξη μηχανισμού παρακολούθησης & αξιολόγησης της ποιότητας, επάρκειας και καταλληλότητας των προγραμμάτων σπουδών, με βάση τις εκτιμήσεις των συλλογικών φορέων των εργοδοτών / επιχειρήσεων,
 - στην ανάπτυξη μηχανισμού διάγνωσης των αναγκών των τουριστικών επιχειρήσεων, σε επαγγέλματα, γνώσεις και δεξιότητες και
 - στην ενίσχυση της συμβουλευτικής και του επαγγελματικού προσανατολισμού των νέων.
4. Πρακτική άσκηση και μαθητεία με ειδικές διαδικασίες (επόπτη πρακτικής άσκησης, μορφές ευέλικτης και προσαρμοσμένης κατάρτισης στην επιχείρηση σε συνδυασμό με τη συμβουλευτική του ανθρώπινου δυναμικού και συμβουλευτική υποστήριξη) και με ταυτόχρονες δράσεις για:
- Εκσυγχρονισμό των μορφών και των περιεχομένων μάθησης στην επιχείρηση κατά την πρακτική άσκηση / μαθητεία.
 - Υιοθέτηση και εφαρμογή των πορισμάτων της μελέτης του CEDEFOP για τη μαθητεία στην Ελλάδα⁴.
 - Δημιουργία μητρώου επιχειρήσεων - «οργανισμών μάθησης» για υποδειγματική κατάρτιση και πιστοποίηση προσόντων και θέσπιση συστήματος κινήτρων για τη συμμετοχή επιχειρήσεων.
 - Διαμόρφωση πλαισίου υποστήριξης των μικρών επιχειρήσεων για πιο μαζική και ενεργή ένταξη στη μαθητεία (προσφορά θέσεων μαθητευομένων).
 - Συμμετοχή των κοινωνικών εταίρων στην διαμόρφωση των προγραμμάτων μαθητείας (ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, 2019: 2-3).

4. https://www.cedefop.europa.eu/files/4160_el_executive_summary.pdf.

Επίλογος

Ο τουρισμός είναι διεπιστημονικό γνωστικό πεδίο που εφαρμόζει με ολιστικό τρόπο τα εργαλεία διαφόρων επιστημών κυρίως κοινωνικών και όχι μόνο. Στο πλαίσιο αυτό, απαιτείται ο συγκερασμός γνώσεων από διαφορετικές επιστήμες με κοινό παρονομαστή την επίτευξη της ανθρώπινης επικοινωνίας, στοιχείο που χαρακτηρίζει κάθε μορφή τουριστικής δραστηριότητας. Ειδικότερα, η βάση της τουριστικής επιχειρηματικότητας στην Ελλάδα είναι η μικρομεσαία επιχείρηση και μάλιστα η οικογενειακή επιχείρηση, που χαρακτηρίζεται έντονα από το ιδιαίτερο στοιχείο της πανάρχαιας ελληνικής φιλοξενίας. Ένα άλλο όμως χαρακτηριστικό στοιχείο των μικρομεσαίων οικογενειακών επιχειρήσεων, που είναι μεν θετικό αλλά παράλληλα καθίσταται εμπόδιο στην περαιτέρω τουριστική κατάρτιση είναι το γεγονός ότι οι επιχειρήσεις αυτές δημιουργήθηκαν από αυτοδημιούργητους ντόπιους, χωρίς ιδιαίτερες γνώσεις και δεξιότητες. Είναι λοιπόν συχνά δύσκολο, έως αδύνατο να «πεισθούν» τόσο αυτοί, όσο και οι νεότερες γενεές για την αναγκαιότητα της επαγγελματικής κατάρτισης και της διαρκούς επιμόρφωσης. Διαπιστώνεται ότι οι διαχρονικές αδυναμίες του εκπαιδευτικού συστήματος επιτείνονται από τις ανερμάτιστες και αποσπασματικές πολιτικές που εφαρμόστηκαν υπό την πίεση της οικονομικής και της υγειονομικής κρίσης. Αποδεικνύεται ότι στην Ελλάδα, η τουριστική εκπαίδευση και κατάρτιση πάσχει από εγγενείς αδυναμίες που δεν οφείλονται κυρίως, ούτε ερμηνεύονται πλήρως από τις συνθήκες της οικονομικής και πρόσφατα της υγειονομικής κρίσης, αλλά πιθανότατα επιτείνονται από αυτές (Μοίρα & Μυλωνόπουλος, 2021: 18).

Ενδεχομένως, η λύση του προβλήματος της τουριστικής εκπαίδευσης και τουριστικής κατάρτισης στην Ελλάδα να μην εντοπίζεται στον συνεχώς αυξανόμενο βαθμό εξειδίκευσης (που ενισχύεται με την παρούσα ΚΥΑ) αλλά στη σχέση τουρισμού-πολιτισμού και πιο συγκεκριμένα στην αντίληψη ότι ο τουρισμός και ο πολιτισμός συνιστούν τις δύο όψεις του νομίσματος καθώς ο πολιτισμός προσελκύει επισκέπτες και η επικοινωνία με τον «άλλο» (τον τουρίστα) μπορεί να αποτελέσει ένα σημαντικό βήμα στη διαδικασία «κοινωνικοποίησης του τουρισμού», δηλαδή στη διαμόρφωση μιας ατζέντας με βάση την οποία ο τουρισμός θα διασφαλίζει «κοινωνική και οικολογική δικαιοσύνη» (Higgins-Desbiolles, 2020: 620) συγκροτώντας, ταυτόχρονα, ένα «συμβολικό τουριστικό κεφάλαιο» με βάση το οποίο οι τοπικές κοινωνίες θα ενσωματώσουν το παγκόσμιο, θα μετασηματιστούν και θα αναστοχαστούν τη θέση τους στο σύγχρονο κόσμο (Νάζου, 2020).

Σε αυτό το πλαίσιο, η συμβολή των προγραμμάτων επαγγελματικής κατάρτισης και μετεκπαίδευσης είναι καθοριστική επειδή αποτελούν έναν πυλώνα στήριξης των πολυσύνθετων, νέων και εξειδικευμένων αναγκών του τουριστικού τομέα της χώρας και μπορούν να αποτελέσουν το συνδετικό κρίκο μεταξύ τουρισμού και επιχειρηματικότητας και με εκπροσώπους και θεσμικών και επαγγελματικών φορέων σε εθνικό και τοπικό επίπεδο συμβάλλοντας έτσι:

- στην αξιοποίηση της «τοπικότητας» και στην ανατροφοδότησή της μέσα από αναδιανεμητικά πρότυπα, αμφίδρομες πρακτικές «ισοδύναμων ανταλλαγών» και διαδραστικών δικτύων επικοινωνίας μεταξύ τουριστών, τοπικής κοινωνίας και επιχειρηματιών,
- στην αναβάθμιση και εξειδίκευση της πρακτικής διάστασης των προγραμμάτων αυτών,
- στην αναθεώρηση παγιωμένων αντιλήψεων σχετικά με το τι συνιστά «ανάπτυξη»: η ανάπτυξη δεν είναι απλώς θέμα μεγέθυνσης οικονομικών δεικτών, επίτευξης πλεονασμάτων αλλά, πρώτιστα, μια έννοια στενά συνδεδεμένη με θέματα κοινωνικής δομής, πολιτισμού, σχέσεων εξουσίας και πολιτικών επίλογων άμεσα συναρτώμενων με τη συλλογική ταυτότητα (Νικολακάκης & Φραγκιαδουλάκης, 2019).

Σε αυτή τη προοπτική θα συνέβαλε και η διαμόρφωση προγραμμάτων κατάρτισης με διεπιστημονικό περιεχόμενο, με έμφαση τις πολιτισμικές ιδιαιτερότητες των τοπικών κοινωνιών, των πολλών ομάδων συμφερόντων, τις έμφυλες διαφορές στην ύπαιθρο και στις πόλεις ανάλογα με το ειδικότερο πεδίο του τουρισμού. Αυτός ο τρόπος κρίνεται ως ο μόνος ενδεδειγμένος ώστε να επιτευχθεί, πρώτιστα, ο στόχος της αλλαγής σε επίπεδο νοοτροπιών και οικονομικών συμπεριφορών οι οποίες συνδέονται με υφιστάμενες αντιλήψεις και αξίες των ίδιων των υποκειμένων στον τουριστικό κλάδο (εργαζόμενοι, εργοδότες) και που αποτελούν τον πυρήνα όλων των κοινωνικών μετασχηματισμών. Έτσι μέσω της επαγγελματικής κατάρτισης τα ίδια τα υποκείμενα θα συμβάλλουν με τη δράση τους στην επίτευξη του στόχου της βιώσιμης ανάπτυξης, της διαφοροποίησης του τουριστικού προϊόντος και σε ένα ευρύτερο πλαίσιο του παραδείγματος του ελληνικού τουρισμού (Νάζου, 2022: 46).

Και αυτή είναι μια βασική παράμετρος την οποία δεν λαμβάνει υπόψη η υπό εξέταση ΚΥΑ για τον επιπλέον λόγο ότι δεν φαίνεται να

- εξασφαλίζεται η ποιότητα της εκπαίδευσης και η ανάπτυξη των δεξιοτήτων που απαιτούνται από το εργατικό δυναμικό στον τομέα του τουρισμού, τηρώντας παράλληλα την αρχή της επικουρικότητας και επιδιώκοντας τη δικαιοσύνη, την ισότητα και την κοινωνική ένταξη σε θέματα απασχόλησης στον τομέα του τουρισμού, ιδίως καθιστώντας ελκυστική την ποιοτική απασχόληση στον τομέα του τουρισμού και με έμφαση στις ιδιαίτερες ανάγκες των εποχιακών εργαζόμενων (Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2022: 8) και
- εξασφαλίζεται η συνεργασία με άλλους ενδιαφερόμενους φορείς (για παράδειγμα την τοπική κοινότητα), για την κατανόηση των αμοιβαίων αναγκών και την αξιοποίηση των δυνατοτήτων των εκπαιδευομένων που θα τους καταστήσουν, μέσα από την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση, φορείς της αλλαγής τόσο στην πορεία προς τη βιώσιμη και αειφορική ανάπτυξη (Bianchi, 2020: 5, 25) όσο και προς την κατεύθυνση της διαφοροποίησης του ελληνικού τουριστικού προϊόντος.

Βιβλιογραφία

- Bianchi G. (2020). Sustainability competences, Luxembourg: Publications Office of the European Union. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/9c1f897c-4598-11eb-b59f-01aa75ed71a1/language-en>.
- European Committee (2020). European Skills Agenda for Sustainable Competitiveness, Social Fairness and Resilience. https://ec.europa.eu/migrant-integration/library-document/european-skills-agenda-sustainable-competitiveness-social-fairness-and-resilience_en.
- Higgins-Desbiolles F. (2020). "Socialising tourism for social and ecological justice after COVID-19", *Tourism Geographies*, 22 (3), pp. 610–623. <https://doi.org/10.1080/14616688.2020.1757748>.
- Smith V. (1989). "Introduction", in, V. L. Smith (eds), *Hosts and Guests: The Anthropology of Tourism*, 2nd Edition. Philadelphia: University of Pennsylvania Press, pp. 1–17.
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2020) 274 final. Ευρωπαϊκό Θεματολόγιο δεξιοτήτων για βιώσιμη ανταγωνιστικότητα, κοινωνική δικαιοσύνη και ανθεκτικότητα [SWD(2020) EL 121 final· SWD(2020) 122 final], Βρυξέλες, 1/7/2020. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020DC0274&from=EN>
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή (2016) 381 final. Νέο θεματολόγιο δεξιοτήτων για την Ευρώπη. Συνεργασία για την ενίσχυση του ανθρώπινου δυναμικού, της απασχολησιμότητας και της ανταγωνιστικότητας [SWD (2016) 195 final], Βρυξέλες, 10/6/2016. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52016DC0381&from=EL>.
- Ευρωπαϊκή Ένωση (2021). Διακήρυξη του Osnabrück σχετικά με την επαγγελματική εκπαίδευση και κατάρτιση ως κινητήρια δύναμη για την ανάκαμψη και τη δίκαιη μετάβαση στην ψηφιακή και την πράσινη οικονομία, Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης.
- ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ (2019). «Θέσεις & προτάσεις της ΓΣΕΒΕΕ για θέματα επαγγελματικής εκπαίδευσης – κατάρτισης και διά βίου μάθησης», Κείμενα Γνώμης ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, Αθήνα: ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ, σσ. 12.
- Μοίρα Π. & Μυλωνόπουλος Δ. (2021). «Η αμφισημία της τουριστικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα», στο, *e-Journal of Science & Technology (e-JST)*, 1 (16), σσ. 1–21. http://ejst.uniwa.gr/issues/issue_68/Moira_68.pdf.

Νικολακάκης Γ. & Φραγκιαδουλάκης Μ. (2019). «Κρήτη, τουρισμός και δυναμικές προοπτικές ισοδύναμης και μοιρασμένης ανάπτυξης», στο Δ. Μυλωνάκης, Μ. Σαματάς & Α.Α. Καστελλάκης (επιμ.), *Η Κρήτη στον 21^ο αιώνα: προβλήματα, προκλήσεις και προοπτικές*, Αθήνα: Πεδίο, σσ. 189–208.

Φραγκιαδουλάκης Μ. (2019). Τουρισμός και επιχειρηματικότητα: Μια εθνογραφική προσέγγιση, *Ερευνητικά Κείμενα ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ*, 8/2019, σσ. 44.

Νάζου Δ. (2022). Ο ρόλος των πολύ μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων στον σχεδιασμό και στην προώθηση της βιώσιμης τουριστικής ανάπτυξης του νομού Ηρακλείου, *Έρευνες & Μελέτες ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ*, σσ. 58.

Νάζου Δ. (2020). Οι τουριστικές συναντήσεις στη μετά-COVID 19 εποχή. https://www.enainstitute.org/wp-content/uploads/2020/06/ENA_Tourismos-1.pdf.

Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης (2022). Ευρωπαϊκό θεματολόγιο για τον τουρισμό με ορίζοντα το 2030 – Συμπεράσματα του Συμβουλίου, [15441/22 COMPET 969 TOUR 78], Βρυξέλλες, 1 Δεκεμβρίου 2022. <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-15441-2022-INIT/el/pdf>.

Πηγές από το διαδίκτυο

<http://www.mintour.edu.gr/index.php/2018-08-29-11-20-47>

https://www.cedefop.europa.eu/files/4160_el_executive_summary.pdf).

Έτος Ίδρυσης 2006

ΙΜΕ ΓΣΕΒΕΕ

Ινστιτούτο Μικρών Επιχειρήσεων
ΓΣΕΒΕΕ

imegsevee.gr

Αθήνα

Αριστοτέλους 46, 104 33
210-8846852
info@imegsevee.gr

Θεσσαλονίκη

Κωλέττη 24, 54627
2310-545967, 2310-517843
thessaloniki@imegsevee.gr

Πάτρα

Πανεπιστημίου 170, 264 43
2610-438557
patra@imegsevee.gr

Ηράκλειο

Βασιλείου Πατρικίου 11, 71409
2810-361040, 2810-361080
iraklio@imegsevee.gr

Λάρισα

Καστοριάς 2α, 41335
2410-579876-7
larisa@imegsevee.gr

Ιωάννινα

Σταύρου Νιάρχου 94, 45500
26510-44727
ioannina@imegsevee.gr

Το παρόν Κείμενο Γνώμης εκπονήθηκε στο πλαίσιο έργου «Θεσμική, ερευνητική και επιχειρησιακή ενδυνάμωση της ΓΣΕΒΕΕ» με κωδικό ΟΠΣ 5001290. Το έργο συγχρηματοδοτείται από την Ελλάδα και την Ευρωπαϊκή Ένωση (Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο) μέσω του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση 2014-2020»

Ευρωπαϊκή Ένωση
Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο

Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού,
Εκπαίδευση και Διά Βίου Μάθηση
Με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

ΕΣΠΑ
2014-2020
ανάπτυξη - εργασία - αλληλεγγύη

Πράξη: «Θεσμική, ερευνητική
και επιχειρησιακή ενδυνάμωση
της ΓΣΕΒΕΕ, ΟΠΣ 5001290»